

**ВИЗНАЧЕННЯ НЕОДНОРІДНОСТІ
ПСИХОФІЗИЧНОГО РОЗВИТКУ
ТА КОГНІТИВНИХ ФУНКЦІЙ
У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ
ПРИ КОРЕКЦІЇ ВІДХИЛЕНЬ МОВЛЕННЯ
ЗАСОБАМИ ФІЗВИХОВАННЯ**

Н. Б. Петренко, М. М. Філіппов
Національний університет фізичного виховання
та спорту України

Анотація. Приведені результати використання кластерного аналізу для оцінки різниці у дітей дошкільного віку з відхиленнями мовлення, когнітивних та психофізичних функцій до і після впровадження танцювальних занять з елементами арт – і ерготерапії. Показані позитивні результати їх впливу на корекцію відхилень мовлення.

Ключові слова: діти дошкільного віку, кластерний аналіз, психофізичні та когнітивні функції, танцювальні заняття з елементами арт- і ерготерапії.

Постановка проблеми. Аналіз останніх досліджень. Виховання дітей з відхиленнями мовлення на сьогоднішній день – актуальна проблема не тільки педагогічна, а й така, що стосується психофізичного розвитку дитини. У таких дітей виникають труднощі пізнавальної діяльності, формуються неврологічні відхилення, обмежується спілкування з однолітками тощо. Хоча під час вступу до дитячого дошкільного закладу вони зараховуються в загальну навчальну групу, у них можуть відзначатися особливі емоційні реакції, в зв'язку з чим у вирішенні багатьох завдань вони намагаються свідомо уникати мовної відповіді. Звісно ж, що цим дітям необхідно не тільки знаходитися під наглядом лікарів, а й проходити реабілітацію у фахівця з фізичного виховання, так як при правильно організованій рухової діяльності активуються багато ділянок кори великих півкуль головного мозку: потилична, скронева, лобова, мозочок, тім'яна, а також та що відповідає за мову – зона Брока [2]. В результаті утворюються певні умовно-рефлекторні зв'язки, які можуть сприяти корекції відхилень мовлення [1, 2, 5].

Одним з таких засобів можуть бути танцювальні заняття, які в поєднанні з елементами арт-та ерготерапії, здійснюють позитивний вплив на розвиток нервових структур і систем аналізаторів, сприяють удосконаленню психофізичних якостей і когнітивних функцій, що може позитивно впливати на корекцію відхилень мовлення [3].

Природно, що таку коригувальну роботу можна ефективно проводити, якщо попередньо ви-

значити неоднорідність групи за ступенем розвитку когнітивних і психофізичних функцій, здатності сприйняття темпу і музичного ритму в процесі виконання танцювальних вправ.

Мета дослідження – визначити, за допомогою кластерного аналізу, неоднорідність прояву когнітивних і психофізичних функцій у дітей 4–6 років з відхиленнями мовлення до і після застосування танцювальних занять з елементами арт-та ерготерапії.

Методи і організація дослідження Оцінку основних психофізичних і когнітивних функцій проводили за допомогою комплексу тестів з постійним підвищенням складності: вербальне мислення оцінювали за методикою Я. Йерасека [4]; ритмо-рухові здібності (музикальність, координацію танцювальних рухів, пластичність та ін.) здійснювали на основі аналізу можливості суміщення декількох рухів в танцювальну композицію з узгодженням ритму музичного супроводу. Використовували бальну систему оцінки (від 1 до 10) [2, 3].

Для розподілу дітей на групи за схожістю значень окремих характеристик використовували метод кластерного аналізу, зміст якого входить в програмний пакет StatSoft STATISTICA 10.0.

Під спостереженням знаходилися 26 дітей дошкільного навчального закладу м. Києва № 110. Заняття проводили протягом навчального року по два рази в тиждень, тривалістю 20–25 хвилин.

Результати. На підставі даних проведених обстежень на початку навчального року, був застосований кластерний аналіз визначення однорідності груп дітей з відхиленнями мовлення,

який дозволив розподілити їх на дві підгрупи: до першої увійшли діти, в яких отримані значення знаходилися на середньому рівні і вище середнього, в другу – нижче середнього.

Після закінчення навчального року аналогічно проведені обстеження і визначення однорідності групування дітей показали іншій їх розподіл за підгрупами. Якщо при першому обстеженні 54% дітей були із середніми значеннями і вище середнього, 46% – нижче середнього, то при повторному – виявилось, що у 74% дітей були середні значення і вище, у 26% – нижчі середнього.

Факт переформування групи у підгрупу з великим представництвом дітей з підвищеними характеристиками психофізичного розвитку, когнітивних функцій і ритмо-рухових здібностей свідчить про позитивний ефект коригувальних танцювальних занять. Як показали подальші спостереження за дітьми, які увійшли в першу підгрупу, вони успішно приступили до подальшого шкільного навчання, тоді як діти з другої підгрупи продовжили заняття в дитячому дошкільному закладі.

Висновок. Проведений кластерний аналіз дозволив встановити ефективність програми проведення танцювальних занять з елементами арт – та ерготерапії з дітьми дошкільного віку з відхиленнями мовлення, про що свідчило збільшення їх кількості із підвищенням показників психофізичного розвитку, когнітивних функцій і ритмо-рухових здібностей, що, безумовно, сприяло покращенню мовних можливостей.

Список літературних джерел

1. Белякова Л. И., Филатова Ю. О. Педагогическая модель коррекции речевого и моторного ритмов у детей с нарушениями речи // Наука и школа. – 2015. – № 3.
2. Петренко Н. Б. Особенности овладения музыкальным ритмом дошкольниками с речевыми нарушениями при использовании в занятиях танцевально-коррекционной программы / Н. Б. Петренко // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – 2016. – № 4. – С. 23–28.
3. Петренко Н. Б., Филиппов М. М. Возможности коррекции речевых отклонений у детей 4–6 лет средствами эрго-и арт-терапии // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – 2017. – № 2. – С. 75–81.
4. Практикум по возрастной психологии: Учеб. пособие / под ред. Л. А. Головей, Е. Ф. Рыбалко. – СПб : Речь, 2002. – 694 с.
5. Филиппов М. М. Психофизиология функциональных состояний : учеб. пособ. – 2-е изд., стереотип. – К., 2012. – 246 с.